

הקמת ועדת חקירה ממלכתית בענין האסון שהתרחש במסגרת הילולת ל"ג בעומר במתחם קברו של רבי שמעון בר-יוחאי בהר מירון, ביום י"ח באייר תשפ"א (30.4.2021)

הצעה להחלטה

מחליטים,

1. לקבוע כי האסון שהתרחש בעת קיומה של הילולת ל"ג בעומר השנתית במתחם קברו של רבי שמעון בר-יוחאי בהר מירון, ביום י"ח באייר, התשפ"א (30.4.2021), בו נהרגו 45 משתתפים, ונפצעו למעלה מ- 150 משתתפים נוספים (להלן: "האירוע"), לרבות הסיכונים הקיימים באירועים דומים, הוא נושא בעל חשיבות ציבורית חיונית בעת זו, הטעון בירור.
2. בהתאם לכך:
 - (א) להקים ועדת חקירה בהתאם לסעיף 1 לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1968 (להלן: "החוק") לגבי האירוע האמור, ולשם מניעת הישנותם של אירועים דומים (להלן: "הוועדה").
 - (ב) הוועדה תחקור השתלשלות האירוע ותקבע ממצאים ומסקנות בכל הנוגע למכלול ההיבטים של האירוע, ובכלל זה תתייחס גם לעניינים הבאים: מעגלי קבלת ההחלטות שהובילו לאישור האירוע וקביעת המתווה שאושר ותנאיו; מכלול השאלות המקצועיות והמשפטיות הנוגעות לבטיחות אירועי פולחן דתיים ומקומות המשמשים את הציבור לעריכתם, לרבות ובמיוחד מקומות המשמשים לקיום אירועים רבי משתתפים, וכן לניהול אירועים כאמור, לרבות הגדרת בעלי תפקידים ותחומי אחריותם; הכלים העומדים בפני רשויות המדינה וגורמים נוספים לאפשר הפעלה יעילה ותקינה של המתחם.
 - (ג) נוכח קיומן המקביל של חקירה פלילית על ידי משטרת ישראל ובדיקת המחלקה לחקירות שוטרים בנוגע לאירוע, ייערך תיאום עם היועץ המשפטי לממשלה ביחס לאמור.
3. הוועדה תערוך דין וחשבון על תוצאות חקירתה והמלצותיה, ככל שתמצא לנכון להוסיף המלצות, ותגיש את הדין וחשבון לממשלה.
4. להודיע על החלטה זו לנשיאת בית המשפט העליון.

דברי הסבר

רקע כללי

ביום שישי לפנות בוקר, י"ח באייר תשפ"א (30.4.2021), בעת קיומה של ההילולה השנתית לציון ל"ג בעומר, התרחש אסון טרגי וקשה במתחם קבר רבי שמעון בר יוחאי, בהר מירון. על פי הידוע בשלב זה, זמן קצר לאחר חצות הלילה, משתתפי הילולה רבים החלו לנוע בצפיפות גדולה לכיוון היציאה, כאשר הדוחק והצפיפות גברו וגרמו למעין "מפולת אנושית", אשר למרבה הצער והכאב קיפחה את חייהם של 45 גברים וילדים ממשותתפי ההילולה, והובילה לפציעתם של למעלה מ-150 משתתפים נוספים.

מדובר באסון שהינו מן האסונות האזרחיים הכבדים ביותר שפקדו את מדינת ישראל. לצד השתתפות בצערן ובאבלן של משפחות הנספים והפצועים, מוטלת על הממשלה החובה לחקור ולבדוק כל היבט אפשרי שהיה בו כדי להביא לאסון הכבד, ולבחון את פעולתם של כלל הגורמים המעורבים, זאת, בין היתר בכדי להביא להפקת לקחים ומניעת הישנות אסונות דומים.

יצוין, כי כבר בבוקר יום שישי, 30.4.2021, החלה משטרת ישראל, בתיאום עם היועץ המשפטי לממשלה ועם ממלא מקום פרקליט המדינה, לחקור את מכלול ההיבטים והנסיבות של האירוע, אשר אינם נוגעים לפעילות המשטרה. בתוך כך, הורה היועץ המשפטי לממשלה כי המחלקה לחקירות שוטרים בפרקליטות המדינה תקיים גם היא, במקביל לחקירה העיקרית של האירוע, אותה מקיימת כאמור משטרת ישראל, בדיקה נוספת. חקירת המשטרה ובדיקת מח"ש נמצאות כעת בשלבים ראשוניים. אולם, כבר כעת ברור, כי מורכבות האירוע, ריבוי המעורבים בו, ריבוי מעגלי קבלת ההחלטות ותחומי האחריות לו, והרקע להתנהלות המדינה בקשר לאתר קבר רבי שמעון בר יוחאי לאורך השנים, לרבות ביקורת ודיונים שהיו בקשר אליו, חורגים על פניהם במידה לא מבוטלת מהמישור הפלילי העומד במוקד עבודת המשטרה ומח"ש, ומצדיקים קיום בדיקה כוללת ומקיפה של התנהלות כלל הגורמים הנוגעים לענין, אשר תתייחס למכלול ההיבטים האמורים.

כן יצוין, כי ביום 3.5.2021 הודיע מבקר המדינה כי בכוונתו לפתוח בביקורת מיוחדת אשר תחקור את האירוע, ובכלל זאת תתחקר את הנסיבות שהובילו לאסון, את היערכותם של הגופים השונים, ואת הפעולות שנקטו על ידם. יחד עם זאת, ציין מבקר המדינה בהודעתו כי אם תוקם ועדת חקירה ממלכתית בנושא, תיבחן הרלוונטיות של ביקורת המדינה והערך המוסף מפעילותה, במקביל לפעילותה של הוועדה.

סעיף 1 בחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1968 קובע "ראתה הממשלה שקיים עניין שהוא בעל חשיבות ציבורית חיונית אותה שעה הטעון בירור, רשאית היא להחליט על הקמת ועדת חקירה שתחקור בענין ותמסור לה דין וחשבון". בהתאם לסעיף 8 בחוק, ועדת החקירה אינה חייבת לנהוג לפי סדרי דין של בית משפט, והיא רשאית לקבל כל ראיה בכל דרך הנראית לה מועילה. כמו כן, בהתאם לסעיפים 9, 10, ו-12 בחוק, הוועדה רשאית לזמן עדים ולכפות התייצבותם, וחובותיו של מי שהוזמן להעיד לפני הוועדה, יהיו כשל נחקר לפי סעיף 2 לפקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות), וכן להוציא צווי חיפוש.

כאמור, לוועדת החקירה הממלכתית סמכויות נרחבות ביותר, המקנות לה אפשרות לקבל תמונה רחבה ומהימנה של העובדות והאירועים אשר הובילו לאסון, בכלל ההיבטים, לזהות כשלים ולהמליץ על לקחים לעתיד.

סעיף 19 בחוק קובע כי בגמר דיוניה, תערוך ועדת החקירה דין וחשבון על תוצאות חקירתה ועל המלצותיה, אם תמצא לנכון להוסיף המלצות, ותגיש את הדין וחשבון לממשלה. לפי פסיקת בית המשפט העליון, הממשלה מחויבת לקביעות העובדתיות של ועדת חקירה ממלכתית כבסיס להחלטותיה ולקביעת מדיניותה. לעניין המלצותיה של ועדה כזו, בין במישור המערכתי ובין במישור האישי, הרי שלמרות שהממשלה אינה מחויבת לאמץ, יש להן משקל רב, והממשלה אינה רשאית להתעלם מהן, עליה לבחון אותן לגופן בכובד ראש ולתת להן את משקלן הראוי (בג"ץ 4585/06 ועד משפחות הרוגי אוקטובר 2000 נ' השר לביטחון פנים, פסקאות 14-15 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה, ניתן ביום 24.10.2006, ולהלן: "עניין ועד משפחות הרוגי אוקטובר"; כן ראה: בג"ץ 935-89 אורי גנור נ' היועץ המשפטי לממשלה (1.5.1990)).

בהתאם לסעיף 4 בחוק, חברי ההרכב ויושב ראש ועדת חקירה ממלכתית מתמנים על ידי נשיאת בית המשפט העליון. יושב ראש הוועדה נדרש להיות שופט של בית המשפט העליון או בית המשפט המחוזי, או שופט כאמור שיצא לגמלאות או פרש. בנסיבותיו המיוחדות והחריגות של האירוע, ובפרט לאור האפשרות כי חברי ממשלה יידרשו להתייצב בפני הוועדה, הקמת ועדת חקירה ממלכתית על ידי גורם חיצוני לממשלה, ובלתי תלוי, תבטיח את עצמאותה של הוועדה ואת אמון הציבור בעבודתה של הוועדה ובמסקנותיה.

בהתאם לכלל האמור לעיל, מוצע בהחלטה זו לקבוע כי האירוע האמור הוא נושא בעל חשיבות ציבורית חיונית בעת זו, הטעון בירור, ובהתאם לכך, להקים ועדת חקירה בהתאם לסעיף 1 לחוק לגבי האירוע, ולשם מניעת הישנותם של אירועים דומים.

הוועדה תחקור השתלשלות האירוע ותקבע ממצאים ומסקנות בכל הנוגע למכלול ההיבטים של האירוע, ובכלל זה תתייחס גם לעניינים הבאים: מעגלי קבלת ההחלטות שהובילו לאישור האירוע וקביעת המתווה שאושר ותנאיו; מכלול השאלות המקצועיות והמשפטיות הנוגעות לבטיחות אירועי פולחן דתיים ומקומות המשמשים את הציבור לעריכתם, לרבות ובמיוחד מקומות המשמשים לקיום אירועים רבי משתתפים, וכן לניהול אירועים כאמור, לרבות הגדרת בעלי תפקידים ותחומי אחריותם; הכלים העומדים בפני רשויות המדינה וגורמים נוספים לאפשר הפעלה יעילה ותקינה של המתחם. נוכח קיומן המקביל של חקירה פלילית על ידי משטרת ישראל ובדיקת המחלקה לחקירות שוטרים בנוגע לאירוע, ייערך תיאום עם היועץ המשפטי לממשלה ביחס לאמור.

כן מוצע, כי הוועדה תערוך דין וחשבון על תוצאות חקירתה והמלצותיה, ככל שתמצא לנכון להוסיף המלצות, ותגיש את הדין וחשבון לממשלה, ולהודיע על החלטה זו לנשיאת בית המשפט העליון.

נתונים כלכליים והשפעה על משק המדינה

אין

תקציב

העלות המוערכת לניהול ותפעול הוועדה מוערכת בכחמישה מיליון ש"ח בשנה.

השפעת ההצעה על מצבת כח האדם

לא רלוונטי

עמדת שרים אחרים שההצעה נוגעת לתחום סמכותם

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

אין

עמדת היועץ המשפטי של המשרד יוזם ההצעה

חוות דעת משפטית תצורף בהמשך.

סיווגים

סיווג ראשי: תהליך

סיווג משני: הצהרתי

חתימת השר המגיש

מוגש על ידי שר הביטחון

ד' תמוז תשפ"א

14 יוני 2021